

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
EESTI MEREAKADEEMIA
Kuussaare Meremajanduse Keskus

Anneli Kauber

**EAKALE VASTUVÕETAVAST KOHATASUST
HOOLDEKODUDES SAAREMAA VALLA TINGIMUSTES**

Lõputöö

Juhendaja: Mba Paavo Kuuseok

Kuussaare 2021

Olen koostanud töö iseseisvalt.

Töö koostamisel kasutatud kõikidele teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele on viidatud.

Anneli Kauber

.....

(allkiri, kuupäev)

Üliõpilase kood: 178521SDVR

Üliõpilase e-posti aadress: annelkauber@gmail.com

Juhendaja: Mba Paavo Kuuseok

Töö vastab lõputööle esitatud nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees: Phd, Jaana Raadik Cotrell

Lubatud kaitsmisele

.....

(ametikoht, nimi, allkiri, kuupäev)

Sisukord

Annotatsioon.....	4
Sissejuhatus	5
1 KULUARVESTUSE OLEMUSE, EESMÄRGI JA SÜSTEEMI TEOREETILISED ALUSED	7
1.1 Tegevuspõhise kuluarvestuse olemus ja eesmärgid.....	7
1.2 Tegevuspõhise kuluarvestuse eelised	8
2 HOOLDEKODUDE TUTVUSTUSED JA PERSONALI VÄRBAMINE	10
2.1 Personali heaolu tagamine ja motivatsioon	10
2.2 SA Hooldekodu Saaremaa Valss	12
2.3 Pärsama Hooldekodu	14
2.4 Kihelkonna Hooldekodu	15
3 ETTEPANEKUD PARENDUSTE TEGEMISEKS	17
3.1 Hooldekodudele sobiva kuluarvestussüsteemi koostamine	17
3.2 Kulude läbipaistvus.....	19
3.3 Tööjõuga seotud probleemide võimalikud lahendused.....	21
Kokkuvõte	23
Võõrkeelne lühikokkuvõte	25
Viidatud allikad	26
4 Lisa 1	29
5 Lisa 2	30

Annotatsioon

Ühiskonna demograafiline vananemine teeb vajalikuks pöörata tähelepanu eakale sobiva hooldekodu kohatasust ja selle kujunemisest. Kulujuhtimiseks on oluline korjata andmeid, kus kulud tekivad ning jaotada kulud üksustesse kindlate tunnuste alusel. Eaka hooldus on ressursimahukas ning emotsionaalselt väljakutseid esitav. Olulisim on eaka ja tema lähedaste rahulolu teenusega. Rahulolu on keerukam mõõta, mistõttu on tähtis jälgida kvaliteetse teenuse pakkumiseks, sellele tekkivaid eriliiki kulukohti. Vajalik on täpne ja oludele vastav kuluarvestussüsteem. Väiksemaid hooldekodude üksusi on majanduslikult lihtsam nende kulukohtade poolest jälgida ning kuluarvestuses korjatud andmeid saab koheselt rakendada. Tulevikus nähakse hooldusteenuse pakkumist kogukonna keskselt või koduhooldusena.

Võtmesõnad: eaka hooldus, hooldekodude kulukohad, tegevuspõhine kuluarvestus, ööpäeva voodikohahind.

Sissejuhatus

Vananemine on loomulik protsess inimese elukaares. Kaasaegses ühiskonnas kasvab eakate osakaal rahvastikus võrreldes noorte inimeste arvuga. Vanemate inimeste osakaal suureneb ka seetõttu, et eluiga pikeneb. Eesti Statistikaameti andmetel (2019) on oodatav eluiga meestel 74,4 ja naistel 82,8 aastat. Eestis üle 266 tuhande inimese, kes on 65 ja enam aastat vana, moodustades kogu rahvastikust 20%. (Rahvaarv..., 2020). Eakate osakaalu suurenemine rahvastikus on kindel. See esitab rohkelt väljakutseid hoolekande- ja tervishoiusüsteemile, samuti omavalitsustele, kellele on seadusega pandud kohustus oma abivajajate eest hoolitseda (Rezgale-Straidoma & Rasnača, 2015; Sotsiaalhoolekande seadus, 2015). Olulised on praktilise väärtusega uuringud, sest iga indiviid on väärtuslik ja kõikide inimeste heaolu peab olema võrdselt tagatud. Eaka toimetulekut saab kirjeldada mitme aspekti kaudu. Rijnaard, M. D., van Hoof, J., Janssen, B. M., Verbeek, H., Pocornie, W., Eijkelenboom, A., Beerens, H. C., Molony, S. L., & Wouters, E. J. M. (2016) töid välja kolm peamist aspekti, mis mõjutavad eaka heaolu: psühholoogilised, sotsiaalsed ja keskkondlikud mõjurid (Lisa 1).

Psühholoogiliselt tunneb eakas end turvaliselt kui temast päriselt hoolitakse, mis tähendab, et personal, kes hoolitseb eaka eest, peab olema siiras ja oma tööst lugu pidama. Hooldekodu personal peab olema sisemiselt motiveeritud ja kollektiivis peab valitsema töörahulolu. Eakale meeldib kui ta on hooldekodus teistele tuttav ja austatud. Autor tahab rõhutada eaka väarikat vananemist ning autonoomsust, ehk siis võimalust oma sissetulekuga iseseisvalt majandada. Väljaspool kodu üldhooldusteenust pakkuvates hooldekodudes osutatakse teenust inimestele, kes vajavad kõrvalabi- ja hooldust, eakad kes ei ole suutelised iseseisvalt elama ning kelle toimetulekut ei ole muul viisil võimalik tagada. Teenuse kasutajateks on paljud ööpäevaringse hooldusvajadusega eakad. Üldhooldusteenust rahastatakse tihti inimeste endi või nende ülalpidamiskohustusega pereliikmete ja/või osaliselt kohalike omavalitsuste poolt. Naaberriigi Lätiga võrreldes, ei tunne Eesti pensionär, et tema hooldusvajadusi ei täideta (Mitenbergs, Taube, Misins, Mikitis, Martinsons, Rurane, & Quentin, 2012). Riigieelarvest kaetakse hooldekodu kulud eakatel, kes on enne 01.01.1993 üldhooldekodudesse elama asunud (Sotsiaalministeerium, s.a.).

Autor uurib Saaremaa valla suuremate hooldekodude kulude ja kohatasude kujunemist. Töö eesmärgiks on anda ülevaade, millest koosneb Saaremaa valla allasutustena töötavate hooldekodude kohamaks ja pakkuda olemasoleva kuluarvestuse korraldamiseks kaasaegsemaid lahendusi. Teema on aktuaalne, sest Saaremaa piirkond ühendati 2018 aastal ühtseks vallaks ning sotsiaalpoliitika töötatakse välja valla arengukavas 2020-2030. Töös antakse ülevaade

Saaremaa valla allasutustena töötavate hooldekodude majandusnäitajatest. Allasutused on Saaremaa Valss SA, Pärsama Hooldekodu ja Kihelkonna Hooldekodu. Tööst on välja jäetud Kuressaare Haigla SA hooldekodu ning Saaremaa Südamekodu, sest nad ei ole Saaremaa valla allasutused.

Uurimistöö probleem seisneb eaka inimese jaoks enamjaolt kulukaks kujunenud hooldekodude kohamaks. Arvestades eaka keskmist pensiooni ja 2018-2019 aastal kehtinud Saaremaa kolme hooldekodu kohatasusid, tuleb leida eakale taskukohane hooldekodu kohatasu. Seeläbi saadav kvaliteetne informatsioon aitab leida kitsaskohti juhtimisarvestuses ja kuluarvestuses konkreetsetes hooldekodudes.

Saavutamaks töö eesmärk, on autor püstitanud järgmised uurimisülesanded:

- anda ülevaade kuluarvestuse olemusest, eesmärkidest ja kuluarvestuse süsteemidest erialase kirjanduse põhjal;
- kirjeldada hooldekodusid Saaremaa Valss SA, Pärsama Hooldekodu ja Kihelkonna Hooldekodu;
- selgitada, millest koosneb hooldekodude kohatasu;
- võrrelda Eesti keskmist pensiooni ja Saaremaa valla 3 hooldekodu kohatasusid.

Töö koosneb kolmest osast. Töö esimeses osas luuakse teoreetiline tagapõhi teema edasiseks uurimiseks teises osas. Antakse ülevaade kuluarvestuse olemusest, kuluarvestuse eesmärkidest, põhimõtetest ja ülesannetest.

Töö teises osas antakse lühiülevaade hooldekodudest SA Hooldekodu Saaremaa Valss, Pärsama Hooldekodu ja Kihelkonna Hooldekodu, iseloomustatakse uuritavates hooldekodudes kuluarvestuse korraldamist ning kolmandas peatükis teeb autor vajadusel hooldekodudele ettepanekuid kuluarvestuse korraldamise parendamiseks.

Töö koostamisel kasutati teemakohast erialast kirjandust, erinevaid internetiallikaid, artikleid ja hooldekodude Saaremaa Valss SA, Pärsama Hooldekodu ja Kihelkonna Hooldekodu 2018-2019 majandusaasta aruandeid ning vaadeldi erinevaid raamatupidamise algdokumente. Autor käis isiklikult raamatupidaja juures. Autor analüüsib Saaremaa valla hooldekodude majandusnäitajaid. Arvulised andmed on kogutud töö koostamise raames ning tegemist on andmetega, millele võimaldati ligipääsu Saaremaa valla esindajate poolt. Töö koostamiseks vajalikud andmed pärinevad hooldekodude Saaremaa Valss SA, Pärsama Hooldekodu ja Kihelkonna Hooldekodu majandusaasta aruannetest ning jooksva arvestuse andmetest.

1 KULUARVESTUSE OLEMUSE, EESMÄRGI JA SÜSTEEMI TEOREETILISED ALUSED

Kuluarvestuses on mitmeid süsteeme (Karu, 2008): *protsessipõhine-, tootepõhine-, tegevuspõhine- ja traditsiooniline kuluarvestus*. Ajas on end tõestanud tegevuspõhine kuluarvestus, sest see lähenemisviis võimaldab ettevõttes kulusid jälgida terves organisatsioonis laiemalt, mitte ainult ühes tootmisüksuses (Cooper & Kaplan, 1991). Suurtes hooldekodudes on oluline jälgida kulusid teenuse pakkumise jooksul igale eakale kliendile personaalselt. Autor keskendub järgmistes alapeatükkides peamiselt tegevuspõhisele kuluarvestusele.

1.1 Tegevuspõhise kuluarvestuse olemus ja eesmärgid

Kuluarvestuses on oluline eristada „kulu“ ja „kulutused“ (Kallas, 2002). Kulutused ettevõttes tehakse põhiliselt inventarile, mida teenuse osutamiseks vajatakse. Kulu all mõeldakse teenuse eest makstavat hinda. Kulu tekib teatud aja jooksul kasutatud ressursside väärtustest. Kulu on möödunud, lõplik ehk kasumiaruandes kajastatud kulu. Hansen ja Mowen (2003) kirjutab, et kulu on seotud tulude tekkimisega. Tegevuspõhise kuluarvestuse korral tuleb kulud liigitada kindlate tunnuste põhjal. Kulude liigitamisel tuleb silmas pidada kolme eesmärki: varade hindamine, otsuste tegemine ja kulude kontroll. Kulu on tegevus ettevõttes, mida ettevõtte kannab kulukandjale, otsestest või kaudsetest, mis annab ülevaate kuludest. Hooldekodus saab kulukandjaks liigitada kliendi. Kulukandjate selge fikseerimine aitab ettevõttes kalkuleerida omahinda, hooldekodu puhul ööpäeva voodikoha hinda. Süüvides kuluarvestuse olemusse, jõutakse arusaamisele, miks kuluarvestust ettevõttes on vaja ja milleks (Kallas, 2002; Karu, 2008; Kirsch, 2015).

Muutuvas majanduskeskkonnas on kulude hindamine ettevõtetes üheks oluliseks tegevuseks, mille abil hinnatakse ja juhitakse vastavalt valitud strateegiatele püstitatud eesmärkide täitmist. Kulude juhtimise eesmärgiks on tagada, et organisatsioon ja selle kõik allüksused saavutaksid koostöös, organisatsioonis püstitatud eesmärgid. Organisatsiooni eesmärgid on kirjas põhikirjas, mis on oluline alusdokument. Kulude juhtimine on oluline nii kasumile suunatud kui ka kasumile mittesuunatud organisatsioonides (Karu, 2008). Hooldekodud on mittetuluteenivad asutused. Kasumile mittesuunatud organisatsioonide üheks tähtsamaks eesmärgiks on põhikirjaliste eesmärkide saavutamine võimalikult väikeste kuludega ning selle saavutamisel on üheks oluliseks tegevuseks kulude juhtimine (Karu, 2008). Kuluarvestuse teel kogutavaid

andmeid kasutab organisatsioon sisemisteks vajadusteks, näiteks töö planeerimiseks, kontrolltegevusteks ning otsuste tegemiseks. Siia alla kuulub veel andmete töötlemine toote maksumuse arvestamiseks (Kirsch, 2015).

Tegevuspõhise kuluarvestuse aluseks on, et kulud ja kulutused ei teki tühjalt kohalt, vaid nad on alati teatud teenuste osutamise tulemus (Karu, 2008). Kuluarvestuse mõistet on mitmed autorid erinevalt defineerinud. Kirjeldatakse, et kuluarvestus on ettevõtte reservide omandamise ja kasutamise seotud andmete mõõtmine ja aruandlus, mis annab informatsiooni nii juhtimis- kui ka finantsarvestusele (Haldma & Karu, 1999). Organisatsiooni juhtidele pakub huvi kulude juhtimise süsteem, mis on seotud teenuste, toodete ja tegevuste identifitseerimisega (Hansen & Mouwen, 2003). Kuluarvestussüsteem üldisemalt hõlmab endas kulude arvestuses kasutatavad meetodeid, põhimõtteid, eeskirju, juhendeid, protseduure, reegleid ja tegevusi, mis on vajalikud kulude juhtimiseks ja arvestuseks (Digar Digitaalarhiiv, 2021). Organisatsioonil on oluline pidada kuluarvestust selleks, et juhtkond ja huvigrupid suudaksid teha õigeid juhtimisotsuseid, mis tagaksid ettevõtte tulevikustrateegiad. Mitte ükski ettevõtte ei saa oma tegevust jätkata, kui puudub toimiv kuluarvestus. Kuluinformatsioon peab vastama rangelt tegelikkusele. Kulude analüüsimiseks on vaja kulude suurust regulaarselt mõõta ja võrrelda seda kasutatud ressursside hulga ja kasutuse kestusega (Digar Digitaalarhiiv, 2021). Ükskõik, millised need kulud on, ei tohi unustada, et kulude kontrollimine ja jälgimine on väga oluline (Haldma & Karu, 1999).

1.2 Tegevuspõhise kuluarvestuse eelised

Tegevuspõhise kuluarvestuse puhul saab juht protsesside ajal kontrollida kulusid, kuid traditsioonilise kuluarvestuse puhul, näeb juht tagantjärele protsessi jooksul tekkinud kulusid. Tegevuspõhine kuluarvestus annab ettevõttele täpsemad andmed, kuidas tootele või teenusele hind määrata (Cooper & Kaplan, 1991). Kuluarvestuses jaotuvad kulud püsiv- ja muutuvkuludeks. Püsivkulud on kulud, millele kulukandja mõju ei avalda. Muutuvkulude all mõistetakse kindlale kulukandjale tehtud kulutusi (Karu, 2008).

Tegevuspõhise kuluarvestuse puhul on ettevõttel võimalik tootmisprotsessi ajal sekkuda kulutuste jaotumisele (Kirsch, 2015). Traditsioonilises kuluarvestuses taoline paindlikkus puudub. Tekkinud kulud jõuavad juhini tootmisprotsessi lõppedes. Kuluarvestuse protsessist saavad kasu omanikud, eristme juhid, töötajad, erinevad riigiasutused: maksuamet, investorid, audiitorid, kreditorid ja konkurendid (Digar Digitaalarhiiv, 2021). Kuluarvestus on juhtimisarvestuse kõige olulisem osa.

Haldma ja Karu (1999) kirjutavad, et kuluarvestus kajastab ettevõtte finantsarvestust ja kulude analüüsi ning selle rakendusi ettevõtte siseses juhtimisarvestuse protsessis. Juhul kui kuluarvestus on toodete ja teenuste või tegevuste kulude eelarvestamine, siis tuleb kuluarvestuses tuvastada standard- ja tegelikud kulud ning teostada kulu hälvete ja kasumlikkuse analüüs (CIMA, 2005 s.v. *cost accounting*).

Kuluarvestuse süsteemi loomisel tuleb sõnastada täpsed eesmärgid, need eesmärgid võib jaotada üldisteks ja spetsiifilisteks eesmärkideks. Teenuse pakkumine, teenuse kasutamine, kulude planeerimine ning kuludega seotud eesmärkide saavutamise kontroll, on kuluarvestuse üldised eesmärgid. Kuluarvestuse spetsiifilised eesmärgid on juhtkonna informeerimine ning toodete ja teenuste hindade kalkuleerimine (Haldma & Karu, 1999). Eesmärkide saavutamiseks tegevuspõhise kuluarvestuse puhul keskendutakse kulude arvestuses kolmele osisele, kus on vajalik leida vastused järgmistele küsimustele (Karu, 2008):

1. Mis liiki kulud tekivad?
2. Kus kohas kulud tekivad?
3. Millega seoses kulud tekivad?

Autor leiab, et nendele küsimustele vastuste leidmine on praktiliseks abiks otsuste vastuvõtmisel ja täideviimisel ettevõttes. Eesmärgiks on vähendada kulusid ja suunata kulude tekkimist organisatsioonis nii, et oleks tagatud kulude efektiivsus. Kulude efektiivsuseks loetakse ühest küljest kulude minimeerimist, teisalt aga minimaalsete kuludega maksimaalse tulemuse saavutamist (Karu, 2008).

2 HOOLDEKODUDE TUTVUSTUSED JA PERSONALI VÄRBAMINE

Teises peatükis kirjeldab autor, kui oluline on personali heaolu hooldekodus, pakkumaks eakale parimat võimalikku teenust. Kogutud andmetest selgus, et tööjõukulu oli kolmes hooldekodus kõrgeim kulu võrreldes teiste hooldekodus olevate kuludega. Autor leiab, et on vajalik kirjeldada ja põhjendada suuri tööjõukulusid. Autor kirjeldab Saaremaa valla kolme allasutust: Saaremaa Valss, Pärsama Hooldekodu ja Kihelkonna Hooldekodu ning annab saadud kuluandmetest ülevaate. Autor võrdleb aastate 2018-2019 kuupõhist kohamaksu keskmise Eesti vanaduspensioniga.

Saaremaa valla allasutustena on Kihelkonna- ja Pärsama hooldekodu väiksemad üksused, kui SA Hooldekodu Saaremaa Valss. Riiklikul tasandil on lähiaastatel mindud suurematelt hooldekodude üksustelt väiksematele. Hea näide on sellest Sõmera Kodu ümberkorraldamine. Lätis on mindud sarnast teed, kus suuremad hooldekodud muudetakse väiksemateks üksusteks. Eesmärk on muuta hoolekanne kogukonna keskseks ja rohkem kasutada koduhooldust (Rezgale-Straidoma1, & Rasnača, 2015). Autori hinnangul on väiksemaid organisatsioonilisi üksusi kulude juhtimise suhtes kergem hallata.

2.1 Personali heaolu tagamine ja motivatsioon

Tööohutus hooldekodudes on oluline ning ohud kajastatakse riskianalüüsis. Autor toob välja hooldajate ettevalmistusnõuded. Sotsiaalhoolekande seaduse (SHS) § 22 lõige 4 nõuab, et 01.01.2020 peab üldhooldusteenust pakkuv hooldustöötaja peab omama kutseeaduse alusel hooldustöötaja kutse või tuleb tal läbida vastav hooldustöötaja kutsestandardis kirjeldatud kutseõppe tasemeõpe või täienduskoolituse õppekava (Õiguskantsler, 2020).

Ettevalmistusnõuded on olulised hooldekodu töötajaile endile ning hooldekodu pidajale. Üldhooldekodudes on voodihaigeid ja liikumiskustega inimesi, kelle aitamine ja hooldamine nõuab hooldajalt füüsilist pingutust ja kindlaid töövõtteid. Voodihaige abistamine on alati seotud hooldaja ülekoormusriskiga ning sel juhul võivad tekkida vigastused ning aja jooksul soodustada hooldaja lihase- ning liigesehaiguse väljakujunemist. Ülekoormuse põhilised põhjused on järgmised: raskuste teisaldamine, vale kehaasend ja korduvad liigutused, mis tekitavad lihastes, kõõlustes ja liigestes üle pingest põhjustatud verevarustuse häireid. Suurim ülekoormuse risk on endast raskema ja liikumisvõimetu hoolealuse abistamisel. Töötervishoiu ja

tööohutuse seaduse § 12 kohustab tööandjat tagama töötervishoiu- ja tööohutusnõuete täitmise igas tööga seotud olukorras. Tööandja ei tohi tööle lubada töötajat, kellel puuduvad vajalikud erialateadmised ja oskused ning töötervishoiu- ja tööohutusosalased teadmised.

Vajaliku ettevalmistuse saanud töötaja oskab kasutada sobivaid töövõtteid, et säästa ennast ja hoolealust. Õiged töövõtted hooldamisel aitavad palju kaasa, et töötaja tervisele ei tekiks kahju, mida võiks hiljem tööandjalt välja nõuda. Tööandja ei pea erialase ettevalmistusega töötajate puhul nii palju muretsema, sest töötaja teab õigeid töövõtteid. Tööandjal jääb vähem muret asenduste otsimiseks, sest personal on pädev oma töövõtetes.

Tähtsal kohal on hooldekodudes hooldajate arv, sest ööpäevaringsel üldhooldusteenusel viibivad eakad vajavad (SHS § 20 lg 1) alalist tähelepanu ja järelevalvet. Seetõttu peab ööpäevaringse üldhooldusteenuse osutamisel olema pidevalt kohal inimene, kes asjatundlikult hoolduskohuseid eaka suhtes täidab. Töölepingu seaduse nõudeid tagades on tarvilik ühe töötaja pidev kohalolek. Tööandja vajab piisavat ressursi tagamaks inimeste õigust puhkusele ja ootamatutele asendustele (Õiguskantsler, 2019).

Enesemääratlemise teooria püüab ühendada inimese sisemisi kui väliseid põhjuseid motivatsiooni tekitajana (Krull, 2018). Teooria autorid, Deci ja Ryan, kasutavad termineid enesemääratlemine ja autonoomia sünonüümidenä. Autonoomia tähendab “ise juhtimist” või “ise otsustamist” ehk võimet ise oma käitumist reguleerida, kuid see ei tähenda, et inimese käitumine oleks keskkonnast ja teistest inimestest sõltumatu (Krull, 2018).

Isemääramisteooria (IMT) baasil on uuritud mitmeid valdkondi sh tervishoidu ning on teooriana usaldusväärne. IMT annab vastuseid küsimustele, mis on püstitatud pikemat ajaraami silmas pidades. Hooldustöö on mitmetahuline ning on teada, et füüsilise või vaimse või mõlema toe pakkumine on hooldaja jaoks pingutav. Sisemiselt motiveerib hooldajat, kui ta tahab aidata ja töö pakub talle rõõmu. Väliselt mõjutab töötaja motiveeritust uskumus, et „pean aitama“. Peab rõhutama, et töötaja motiveeritus ning seda mõjutavad tegurid on kompleksed ning mitte üheselt mõistetavad (Dombestein, H., Norheim, A., & Lunde Husebø, A. M., 2019). Kui töötaja on kompetentne oma töös, siis tunneb ta sellest rohkem rahulolu. Kompetentsus on teadmine, oskus, võime või omadus, mis on seotud kõrge tulemuslikkusega tööl, nagu probleemide lahendamine, analüütiline mõtlemine või juhtimine (Krull, 2018).

Töötaja motiveeritus sõltub nii välistest kui sisemistest mõjutustest. Välsed motiveerimisviisid on riiklikul, kohaliku omavalitsuse ja tööandja poolt kindlalt paigas: hooldajatel on paindlik töögraafik, töötasu on kohane Eesti keskmisele palgale, töökeskkond peab olema meeldiv ja turvaline. Järgmiste aastakümnete jooksul ei vähene vajadus hooldajate järele, kuigi me oleme

ümbritsetud tipp tehnoloogilistest lahendustest (Harari, 2019). Jääb vajadus töötajate järele, kes on sisemiselt tugeva missioonitundega, et aidata eakaid nende viimastel eluaastatel.

2.2 SA Hooldekodu Saaremaa Valss

SA Hooldekodu Saaremaa Valss avas ukSED 1. juunil 2016.a. Üldhooldekodu on ööpäevaringseks hooldamiseks loodud hoolekandeaSutus, kus elavad inimesed, kes kõrvalabi- ja hooldusvajaduse tõttu, ei ole suutelised iseseisvalt elama ning kelle toimetulekut ei ole võimalik tagada teiste sotsiaalteenuste või muu abi osutamisega. Hooldekodul on turvaline sisehoov. Seal on teerajad kõndimiseks, istepingid, purskkaev. Renoveeritud hoones on 3 korrust, millest igale korrusele on majutatud vastavalt erinevatele soovidele või vajadustele 25-36 klienti. Kokku on hooldekodus 65 voodikohta (2018 aastal). Üldjuhul elatakse 2-kohalistes tubades, kuid võimalusel pakutakse elamist 1-kohalises toas. Esimesel korrusel on hooldekodus ainult lamavad eakad, teisel korrusel on väheliikuvad, kuid iseseisvad kliendid. Kolmas korrus avati 2019 aasta lõpus, kuhu paigutati dementsusdiagnoosiga eakad. 2019 aastal töötas hooldekodus 56 töötajat ning 80 voodikohta (Saaremaa Valss koduleht, s.a.).

Hoones on liftid ning avarad koridorid, mis soodustavad abivahendiga liikumist, samuti puhkenurgad nii teleri vaatamiseks kui igapäevasuhtluseks ja vabaaja tegevusteks.

Hooldekodus on igati tänapäevastele standarditele vastav köök ja suur söögisaal, mis võimaldab korraldada erinevaid sündmusi ning läbi viia ühistegevusi.

Alates 01. jaanuar 2018 a. voodikoha ööpäevahind 22,30 eurot. Voodikoha hinnale lisanduvad kulud mähkmetele ja retseptiravimitele. Hinnakujunduses kasutab uuritav hooldekodu kliendipõhist meetodit, kus hind kujuneb selle järgi, millist teenust klient vajab.

SA Hooldekodu Saaremaa Valsi teenusehind on Saaremaal üks kõrgemaid. Kõrge teenuse hind on selles valdkonnas ja nii suure ettevõtte puhul loomulik ning on seotud kliendi usalduse, garantiide ja võimekuse küsimustega. Võimekus tähendab hooldekodu puhul eakate hoolduseks piisava personali ja ruumi olemasolu.

Praegusel hetkel pakub SA Saaremaa Valsi Hooldekodu üldhooldusteenust, mis sisaldab:

- majutust;
- ööpäevaringset hooldust ja järelevalvet;
- hooldus- ja pesemisvahendeid;
- tervisespetsialistiga nõupidamist ja järelevalvet, sealhulgas esmatasandi meditsiini ehk perearsti konsultatsiooni korraldamist;
- käsimüügi ravimeid;

- toitlustamist 3 korda päevas, sh eridieetid vastavalt vajadusele;
- abikutsesüsteemi;
- võimalust osa võtta hooldekodus toimuvatest ühisüritustest ja grupitegevustest;
- isiklike riiete pesemist ja hooldust (Saaremaa Valss..., s.a.).

SA Saaremaa Valss Hooldekodu on oma senise viie tegevusaasta jooksul muutunud Saaremaa kõige suuremaks hooldekoduks. Kuna uuritav hooldekodu teenindab kõige rohkem eakaid ja peab ennast kohandama vastavalt nõutud teenustele, siis uurib töö autor hooldekodu kohatasu muutumist kahe aasta jooksul ja võrdleb kohatasu Eesti keskmise vanaduspensioniga neil aastail st aastal 2018 ja 2019. Raamatupidamisdokumente uurides, ei selgitanud autorile, millist kuluarvestusmeetodit kasutatakse.

Uuritavas hooldekodus oli ühe voodikoha hind 2018. aastal 22, 30 eurot ööpäevas. Lõputöö autor analüüsib täisomahinda ehk kõiki kulusid ühiku kohta 2018 ja 2019 aastal.

Hooldekodus töötas 2018 aastal täistööajaga 49 inimest, 2019. aastal töötas hooldekodus 56 töötajat. Kogukulud 2018. aastal olid 428 187 eurot, millest tööjõukulud oli 380 317 eurot (Tabel 1). Töötasud ja personalikuludega kaasnevad maksud on 88,8% 2018 aastal. 2019 aasta lõpus avati SA Hooldekodu Saaremaa Valss kolmas korrus ja võeti juurde 7 täiskohaga töötajat. Seoses töökohtade juurde tulekuga kasvas ka tööjõukulu 90,3%ni (Teatmik, s.a.). Ühe aasta jooksul kasvas tööjõukulu 60,3%, kuigi töötajaid tuli juurde 7 inimest, selline tööjõukulu kasvu põhjused on töö autorile teadmata.

Hooldekodu kohatasu sisaldab endas tööjõukulu, töötasud ja personalikuludega kaasnevad maksud, ning majandamiskulu – elekter, küte, vesi, prügivedu, hooldus- ja abivahendid, inventar, koristusvahendid, korrashoiuteenused, toit, üritused jne. Kohatasule lisandub ravimite ja mähkmete kulu.

Tabel 1. Hooldekodu Saaremaa Valss SA kuluandmed

KULUD	2019	2018
Elekter	12 726.-	15 335.-
Soojus	23 718.-	16 899.-
Vesi ja kanalisatsioon	15 849.-	6633.-
Korrashoid	15 026.-	9003.-
Tööjõukulu	626 498.-	380 317.-
KULUD KOKKU	693 817.-	428 187.-

Eesti keskmine vanaduspension 2018. aastal oli Eesti Statistikaameti andmetel 447,2 eurot kuus. Hooldekodu kohatasu Saaremaa Valsi hooldekodus oli aastal 2018. keskmiselt ühes kuus 680,- eurot. Vanaduspension kattis 2018 aastal 66% hooldekodu kohatasust, ülejäänud kohatasu ja lisatasud pidid maksma eaka lähedased. Eakad, kellel lähedased puuduvad, maksab kohalik omavalitsus (edaspidi KOV) puudujääva osa hooldekodu kohamaksust (Sotsiaalhoole..., 2015). Eesti keskmine vanaduspension 2019. aastal oli Eesti Statistikaameti andmetel 484, 2 eurot kuus, SA Hooldekodu Saaremaa Valss kohatasu oli 2019 aastal 22,30.- ning kohatasu hooldekodus ei tõusnud.

2.3 Pärsama Hooldekodu

Hooldekodu põhimääruses on paika pandud põhilisteks eesmärkideks pakkuda ööpäevaringset eale ja seisundile vastavat hooldust, põetust ja rehabilitatsiooni eakatele ja puuetega inimestele, kes erivajaduse või sotsiaalse olukorra tõttu ei ole suutelised iseseisvalt elama ning kelle toimetulekut ei ole võimalik tagada teiste sotsiaalteenuste või muu abi osutamisega ning kellel puuduvad näidustused haiglaraviks. Hooldekodus osutatakse ava- ja erihooldus- ning rehabilitatsiooniteenuseid, osutada turvatooteenust hädaolukorras olevatele Saaremaa valla elanikele. Hooldekodul on hoolitsetud ja turvaliselt aiaga piiratud hoov. Õuealal on teerajad kõndimiseks ja puhkamiseks istepingid. Renoveeritud hoones on 3 tiiba, millest igasse tiiba on majutatud vastavalt erinevatele soovidele või vajadustele kliendid. Kuna klientide toad asuvad kolmes tiivas, eeldab see ka suuremat personali, et tagada hoolealuste turvalisus ja rahulolu. Üldjuhul elatakse 2-3 kohalikes tubades, sest eakad soovivad üldjuhul seltsi. Hooldekodu põhimääruses loetletakse eelarve tuludeks eraldised vallaeelarvest, vahendid hooldekodu poolt osutatud tasulistest teenustest, eraldised ja annetused füüsilistelt ja juriidilistelt isikutelt. Hooldekodu kohatasu suuruse ja hooldekodu poolt osutatavate tasuliste teenuste hinnakirja kehtestab vallavalitsus. Hooldekodu raamatupidamist korraldab vallavalitsus. Hoones on avarad koridorid, mis soodustavad abivahendiga liikumist, samuti puhkenurgad nii teleri vaatamiseks kui igapäevasuhtluseks ja vabaaja tegevusteks (Pärsama Hooldekodu, s.a.). Pärsama hooldekodus on võimalik püsivalt elada 48 inimesel. Lisaks on kolm intervallhoolduse kohta, mis on tähtajalised. Kohatasu aastal 2018 oli 580 eurot üks kuu, püsivalt majutati 33 klienti ja hooldekodus oli 15 täiskohaga töötajat. Kohatasu aastal 2019 oli 650 eurot kuus. Hooldekodu juurde ehitusega värvati tööle 7 uut töötajat, seoses sellega suurenes ka tööjõukulu. Voodikoha hinnale lisanduvad kulud mähkmetele ja retseptiravimitele.

Eesti keskmine vanaduspension 2018. aastal oli Eesti Statistikaameti andmetel 447, 2 eurot kuus. Hooldekodu kohatasu konkreetses hooldekodus oli aastal 2018. ühes kuus 580 eurot. Vanaduspension kattis aastal 2018. vaid 77% hooldekodu kohatasust, ülejäänud kohatasu ja lisatasud pidid maksma eaka lähedased. Eakad, kellel lähedased puuduvad maksab KOV puudujääva osa hooldekodu kohamaksust (Sotsiaalhoole..., 2015).

Tabel 2. Pärsama Hooldekodu kuluandmed

KULUD	2019	2018
Elekter	9068.-	7430.-
Soojus	6404.-	4399.-
Vesi ja kanalisatsioon	4351.-	2777.-
Korrashoid	-	870.-
Tööjõukulu	325 343.-	161 847.-
KULUD KOKKU	345 166.-	177 323.-

Eesti keskmine vanaduspension 2019. aastal oli Eesti Statistikaameti andmetel 484,2 eurot kuus, Pärsama hooldekodu kohatasu oli 2019 aastal 650 eurot kuus. Aastaga tõusis kohatasu 12%, Eesti keskmine vanaduspension tõusis 8,3%.

2.4 Kihelkonna Hooldekodu

Saaremaa valla väiksema arvuga eakate kodu. Kihelkonna Hooldekodus majutatakse kuni 45 klienti 2-3 kohalistes tubades.

Hooldekodu põhikirja järgi on eesmärgiks pakkuda ööpäevaringset eale ja seisundile vastavat hooldust, põetust ja rehabilitatsiooni vanuritele ja puuetega inimestele, kes erivajaduse või sotsiaalse olukorra tõttu ei ole suutelised iseseisvalt elama ning kelle toimetulekut ei ole võimalik tagada teiste sotsiaalteenuste või muu abi osutamisega ja kellel puuduvad näidustused haiglaraviks. Hooldekodu põhikirja järgi on eelarve tuludeks eraldised vallaeelarvest, vahendid hooldekodu poolt osutatud tasulistest teenustest, eraldised ja annetused füüsilistelt ja juriidilistelt isikutelt. Hooldekodu kohatasu ja hooldekodu poolt osutatavate tasuliste teenuste hinnakirja kehtestab Saaremaa vallavalitsus. Hooldekodu raamatupidamist korraldab Saaremaa vallavalitsus.

Kohatasu aastal 2018 oli 594 eurot üks kuu (Riigi Teataja, s.a.), voodikohtade arv 2018 oli 45 ja töötajaid oli 19 täiskohaga töötajat. Kohatasu aastal 2019 oli 650 eurot kuus. Voodikoha hinnale lisanduvad kulud mähkmetele ja retseptiravimitele.

Tabel 3. Kihelkonna Hooldekodu kuluandmed

KULUD	2019	2018
Elekter	14 515.-	12 096.-
Soojus	-	-
Vesi ja kanalisatsioon	4849.-	4293.-
Korrashoid	4414.-	3351.-
Tööjõukulu	208 196.-	163 267.-
KULUD KOKKU	231 974.-	183 007.-

Eesti keskmine vanaduspension 2018. aastal oli Eesti Statistikaameti andmetel 447, 2 eurot kuus. Hooldekodu kohatasu konkreetses hooldekodus oli aastal 2018. keskmiselt ühes kuus 594,- eurot. Vanaduspension kattis aastal 2018 vaid 75% hooldekodu kohatasust, ülejäänud kohatasu ja lisatasud pidid maksma eaka lähedased. Eakad, kellel lähedased puuduvad maksab KOV puudujääva osa hooldekodu kohamaksust (Sotsiaalhoole..., 2015). Eesti keskmine vanaduspension 2019. aastal oli Eesti Statistikaameti andmetel 484,2 eurot kuus, Kihelkonna hooldekodu kohatasu oli 2019 aastal 650 eurot kuus. Aastaga tõusis kohatasu 12%, Eesti keskmine vanaduspension tõusis 8,3%. Kihelkonna Hooldekodul ja Pärsama hooldekodul on kahe aasta lõikes väiksem hinnatõus kui Saaremaa Valsil, vahe oli 3%.

Autor leidis, et hooldekodude kohatasusid oli keerukas leida, sest hooldekodude kodulehekülgede info oli uuendamata ja infot pidi otsima mitmelt erinevalt interneti leheküljelt. Kihelkonna Hooldekodu kohatasu oli kirjas põhikirjas, mis on kehtinud alates 2011 aastast (Riigi Teataja, s.a.). SA Hooldekodu Saaremaa Valsi kohta oli info kõige paremini kättesaadav. Autor leiab, et eakal või eaka lähedasel, on keeruline leida infot hooldekodu hinnakirja kohta internetist.

3 ETTEPANEKUD PARENDUSTE TEGEMISEKS

Kolmandas peatükis keskendutakse hooldekodudele sobiva kuluarvestussüsteemi koostamisele ning tööjõuga seotud probleemidele. Eesmärk kuluarvestussüsteemi puhul on parandada kulude läbipaistvust klientide heaks. Andmeid otsides ja vaadeldes selgus, et vajalik on koguda klienti otseselt puudutav info ühtseks andmebaasiks ja/või kodulehele. Kulud tööjõule olid suured kõigis vaadeldavates hooldekodudes ning ühes hooldekodus tõusis 2019 aastal tööjõukulu märgatavalt. Mõttekoht tööjõuga seotud probleemidele sai pikemalt lahti seletatud alapeatükis 3.3.

3.1 Hooldekodudele sobiva kuluarvestussüsteemi koostamine

Kuluarvestus hooldekodudes on mitmetasandiline protsess, kuid seda olulisemaks tõepõhine kuluarvestus hooldekodus osutub (Karu, 2008). Autoril on teadmata hooldekodudes kasutatava kuluarvestussüsteemi liigist, kuid arvatavasti kasutatakse traditsioonilise kuluarvestuse abi, mis tähendab, et kulud arvestatakse pakutavate teenuste lõikes, vastavalt kliendi vajadustele (Karu, 2008). Eakas saab kuupõhise arve, mis sisaldab kohatasu ja lisana kliendile kulunud mähkmete ning ravimite tasu. Tegevuspõhine kuluarvestussüsteem võimaldab anda autoril parimal viisil uuritavatele asutustele juhiseid ja ettepanekuid kuluarvestuse pidamiseks.

Sobilikuks süsteemiks on autori hinnangul tegevuspõhine kuluarvestussüsteem, sest see võimaldab põhjalikku ülevaadet kuludest, kuigi selle sisseviimine on kulukas (Cooper & Kaplan, 1991; Kirsch, 2015). Vaatamata sellele, et hooldekodud ei tohi olla tuluteenivad ettevõtted, peab süsteemselt jälgima kuluarvestusi hooldekodudes, et klientidele osutada parimat võimalikku teenust mõistliku hinnaga. Tegevuspõhine kuluarvestus võimaldab eakale teenuse pakkumise jooksul tekkivaid kulusid jälgida ja kontrollida. Tegevuspõhise kuluarvestuse puhul on vajalik jälgida hooldekodudes teenuse pakkumiseks vajalikke tegevusi ning mõõta, kui palju need tegevused ettevõtte ressursi vajavad. Tegevuste grupeerimine tekitab hierarhilise süsteemi, kus ilmneb tegevuste omavaheline seos ja kui kulukaks need osutuvad (Cooper & Kaplan, 1991). Suurim kulu on kolme hooldekodu puhul tööjõule, mille puhul on riiklikult ette kirjutatud, kui palju töötajaid peab korruga tööpostil olema, tagamaks parim võimalik teenus eakale (Õiguskantsler, 2019). Tuginedes saadud andmetele, mille põhjal kohatasu arvutatakse, peab nentima, et hooldekodus elamine on keskmist pensioni saavale eakale kulukas. Keskmise vanaduspension katab kohamaksumuse ligi 70% ulatuses. Ülejäänud 30% katavad lähedased või nende puudumisel, kohalik omavalitsus (Sotsiaalhoolekande..., 2015). Teenusepakkuja peab võimalikult individuaalselt lähenema eaka vajadustele ning vastavalt sellele kujuneb eakale

hooldekodu kohatasu. Tegelike kulude keskmised väärtused ehk standardkulud, mõõdetakse ja märgitakse regulaarselt toimuvate protsesside baasilt, mille suuruste väärtusi on võimalik kirjeldada (Digitaal..., 2021). Efektiivseks kuluarvestuseks on autoril järgmised ettepanekud hooldekodude kuluarvestusele:

- 1) kuluarvestussüsteemi läbipaistvamaks muutmine;
- 2) tööjõu koolitamine, et oleks tagatud ergonoomilised töövõtted;
- 3) hooldekodu kui tööandja maine parandamine;
- 4) põhikirjade üle vaatamine, et kulusid optimeerida ja teenused üle vaadata, andmata järgi teenuse kvaliteedis;
- 5) digitaliseerimine: hooldekodude kodulehtede kaasajastamine ja andmete uuendamine.

Sõnastatud ettepanekud kehtivad kolme hooldekodu suhtes võrdselt. Mõistlik on rakendada teenust voodikoha hinna alusel. Tegevuspõhise kuluarvestuse puhul on hooldekodudel selgem ülevaade kuludest, mis tekivad erinevate vajadustega eakate puhul.

3.2 Kulude läbipaistvus

Esiteks on oluline kulusüsteemi läbipaistvamaks muutmisel hooldekodudes, tuua kõigi hooldekodude voodikoha hinna kujunemine välja kulude lõikes. Tuleb määratleda otsesed ja kaudsed kulud. Autoril on töös välja toodud otsesed kulud. Autoril ei õnnestunud saada teada, millist kuluarvestussüsteemi kasutatakse. Seetõttu arvab autor, et rakendatakse traditsioonilist kuluarvestust. Sel juhul tasub kaaluda, kas osalise või täieliku tegevuspõhise kuluarvestuse rakendamist kõigis kolmes hooldekodu raamatupidamises. Täpselt tuleb sõnastada teenuste tasud, näiteks ei ole andmetest täpselt võimalik arvutada eaka päevast toiduraha. Kohatasu juures tasub tõsiselt kaaluda võimalust asendada kuupõhine kohatasu ööpäeva voodikoha kohatasuga.

Tabel 4. Püsivkulude läbipaistvus 2019

Kulud 2019	SA Hooldekodu u Saaremaa Valss	KK/VK A	Pärsama Hooldeko du	KK/VKA/ 12	Kihelkonna Hooldekodu	KK/VKA/ 12
Elekter	12726,00	13,26	9068,00	15,74	14515,00	26,88
Soojus	23718,00	24,71	6404,00	11,12	0,00	0,00
Vesi ja kanalisatsioon	15849,00	16,51	4351,00	7,55	4849,00	8,98
Korrashoid	15026,00	15,65	0,00	0,00	4414,00	8,17
Tööjõukulu	626498,00	652,60	325343,00	564,83	208196,00	385,55
1 kuu voodikohahind		722,73		599,25		429,58
1 ööpäeva hind		23,76		19,70		14,12
Voodikohtade arv 2019	80		48		45	

*KK – kulukoht *VKA – voodikohtade arv

Autor võttis 2019. aasta kulud ning kulud jagati 2019. aasta hooldekodude voodikohtade arvuga. Eesmärk oli leida kuupõhine voodikohahind ja seejärel arvutati ühe voodikoha hind ööpäevas, toetudes teadaolevatele kuludele. Arvutati välja kuupõhised kulud jagades iga kulukoha vastava

hooldekodu voodikoha arvuga. Ööpäeva voodikohahind osutus kuupõhisest kohatasust kõrgemaks SA Hooldekodu Saaremaa Valss puhul, kus ühe ööpäeva voodikohahinnaks kujunes 23,76, kuid küsiti ühe voodikoha eest 22,30.- (Tabel 4). Tabel 4 kinnitab, miks oli vajalik SA Hooldekodu Saaremaa Valsile anda Saaremaa KOV-i finantsabi. Ühe ööpäeva voodikohahind ei katnud hooldekodu püsivkulusid. Võimalik, et suurendades hooldekodus voodikohtade arvu ja värvates lisatööjõudu, ei kajastatud seda koheselt kuluarvestussüsteemis. Ei oldud ette valmistatud eelseisvateks muutusteks. Kihelkonna Hooldekodu püsivkulude maksumuse kattis eaka keskmine vanaduspension täielikult.

Tabel 5. Püsivkulude läbipaistvus 2018

kulud 2018	SA Hooldkodu Saaremaa Valss	KK/VKA/ 12	Pärsama Hooldeko du	KK/VKA/ 12	Kihelkonn a Hooldeko du	KK/VKA/ 12
Elekter	15 335,00	19,66	7 430,00	18,76	12 096,00	22,40
Soojus	16 899,00	21,67	4 399,00	11,11	-	
Vesi ja kanalisatsioo n	6 633,00	8,50	2 777,00	7,01	4 293,00	7,95
Korrashoid	9 003,00	11,54	870,00	2,20	3 351,00	6,21
Tööjõukulu	380 317,00	487,59	161 847,00	408,70	163 267,00	302,35
1 kuu voodikoha hind		548,96		447,79		338,90
1 ööpäeva vk hind		18,05		14,72		11,14
voodikohtad e arv	65		33		45	

*KK – kulukoht *VKA – voodikohtade arv

Tabel 5 näitab, kuidas 2018. aasta püsivkulud jagati 2018. aasta hooldekodude voodikohtade arvuga, et leida ühe voodikoha hind kuu lõikes ja seejärel ühe voodikohahind ööpäevas. Arvutati välja kuupõhised kulud jagades iga kulukoha vastava hooldekodu voodikoha arvuga. Ööpäeva voodikohahind osutus kuupõhisest kohatasust kõrgemaks SA Hooldekodu Saaremaa Valss puhul, kus ühe ööpäeva voodikohahinnaks kujunes 23,76, kuid küsiti ühe voodikoha eest 22,30.-

Võib öelda, et 2018. aastal majandasid kolm hooldekodu end iseseisvalt. Ööpäeva hinda arvutades oli vajalik teada oletatavat ühe kuu voodikohahinda hooldekodus. Saadud andmetest (Tabel 5) nähtub, et 2018. aasta vanaduspension katab, kas täielikult või enamuses hooldekodu püsivkulud.

Kalkuleerides ööpäevast hinda, saab jälgida klientide arvu kõikumist, arvutada elektri tarbimist, toiduraha jne. Ööpäeva voodikoha kohatasu puhul on kulud selgemini jälgitavad ning eakale või lähedastele arusaadavamad. Määratleda tuleb eaka täpne abivajadus ning hooldusplaani kinnipidamine ja vajadusel hooldusplaani muutmine. Hooldusplaani muutumisel kindlasti üle vaadata ja viia sisse muudatused tegevuskuluarvestuses. Muudatused hooldusplaanis, võivad teenuse eaka jaoks odavamaks või kallimaks muuta. Head mainet aitab säilitada läbipaistvus teenuse pakkumisel ja sellele hinna kujundamine.

Tööd on vaja teha hooldekodude kodulehtedega, millel on andmed poolikud või uuendamata, nii et eakas või eaka lähedane, peab infot otsima rohkem, kui kahe lehekülje pealt. Tulevikku vaadates, võiks Saaremaa vald kodulehtede infot uuendada kõigi hooldekodude kodulehtedel. Täpsed ja uuendatud andmed seoses kuludega hooldekodus, tekitab klientidele usaldustunde (Van Raaij, W. F. & Pruyn, A. T. H., 1999)

Põhikiri on hooldekodul oluline alusdokument, mistõttu vajavad need uuendust ja üle vaatamist, sest Saaremaa vald sai ühtseks 2018 aastal 1. jaanuar.

3.3 Tööjõuga seotud probleemide võimalikud lahendused

Suurim kulukoht on hooldekodudes tööjõukulu ehk siis on oluline määratleda tööjõuga seotud kulud, et need jaotada kulukandjatele. Hooldamine on tegevus, mille puhul on oluline jälgida selle käigus tekkivaid kulusid. Tähtis on täpne tööaja arvestus. Töö algus, -lõpp ning puhkeaeg peab olema täpselt fikseeritud.

Oluline on koolitada ja värvata väljaõppega personali, kes kasutavad ergonomilisi töövõtteid. Emotsionaalselt on põetamine raske töö. Keerukus seisneb selles, et hooldajal peavad olema oskused oma vaimse tervise eest hoolt kanda. Eaka hoolduses on oluline, et personal on kursis vaimse tervise ohtudega, et ennast ja klienti kaitsta ning toetada. Riskianalüüsis tuleb välja tuua konkreetsed ohud ning rakendada vastumeetmed, mis eeldatavasti hoiavad ära ka nn kaadrivoolavuse.

Hooldustöö nõuab olemuselt teise suhtes empaatiat, austust ja kaastunnet. Oluline on väärtustele põhinev värbamine (Turner, Schneider, Pollock, Travers, Perry-Young & Wilkinson, 2018).

Hooldustöötaja peab suutma oma emotsioone reguleerida, et mitte läbi põleda. Turner jt. (2018)

rõhutavad, et eakaga loodud emotsionaalne side, tõstab hooldajal töörahulolu. Oluline on luua usalduslikele suhetele põhinev teenuse pakkumine. Ametijuhendis on kirjas kindlad tegevused, mis on vajalikud eaka hooldusplaani täitmiseks. Samas on eaka hoolduses vajalikud teatud liiki tegevused, mida ei ole täpselt ette kirjutatud ja lahti seletatud. Tihti saab neid tegevusi mõõta emotsionaalses vääringus. Lisapingutus eaka hoolduses on tegelikkuses olulised kõigi huvigruppide jaoks: omanikud, eakad, eakate lähedased ning kindlasti personal ise (Turner jt., 2018).

Võimalusel kasutada vabatahtlikke abi hooldekodudes. Vabatahtlikkusel põhineva tööga saab kasutada tööjõudu, mis ei ole väljakoolitatud, kuid on oluliseks abiks (Turner jt., 2018). Autor arvab, et vabatahtlike näol võib hooldekodudes mõelda hooldajatele mõeldud puhkuse pikendamisele, mis tavaliselt on 28 kalendripäeva aastas. Vabatahtlikeks võivad tulla õpingutel olevad tudengid sotsiaalvaldkonnas, keda saab motiveerida ainepunktide süsteemiga. Norras on aastakümneid tagasi leitud, et jätkusuutlikkus eakate hoolduses, on tagatud vabatahtliku töö alusel ning vabatahtlikeks on olnud kuni 61% rahvastikust (Skinner, Sogstad, & Tingvold, 2018). Eestis on samuti vabatahtlik töö hinnas, kus iga teine eestlane on olnud vabatahtlik (Vabatahtlik, s.a.). Skinner jt. (2018) uuringus osutasid peamiselt vabatahtlikuks tööd, mille taust oli sotsiaalne ja kultuuriline. Tööandjal on oluline jälgida töökorraldust. Kindlasti olgu ühes vahetuses vabatahtlikega kutse omandanud hooldaja, kes on juhendajaks.

Kokkuvõte

Püstitatud eesmärk sai täidetud läbi nelja uurimisülesande. Töö esimeses osas kirjeldati tegevuspõhise kuluarvestuse olemust ja mis eesmärkidel seda rakendatakse. Toodi välja tegevuspõhise kuluarvestuse eelised teistest kuluarvestusmeetoditest. Tegevuspõhine kuluarvestusmeetod on paindlik ning annab ettevõtte juhtidele ja huvigruppidele täpsemat infot analüüsimaks kulukohti. Andmete kogumise nõrkusteks osutus vähene andmete olemasolu, mis tähendab, et üldistada kindlasti ei saa ja seetõttu on vaja muuta kuluarvestus läbipaistvamaks. Kättesaadavad olid püsivkulud ning neid analüüsid, jäi kulukandjaks majutus. Autor soovis rohkem kui kahe aasta andmeid ning detailsemaid andmeid kuude lõikes. Võimaldati kahe aasta täisaasta kuluandmeid, põhjendati seda valdade ühinemisega Saare maakonnas. 2016-2017 aasta SA Hooldekodu Saaremaa Valsi kuluandmeid ei olnud samuti raamatupidajal võimalik enam andmebaasist saada.

Hooldekodude kohamaks on kuupõhine ning sisaldab endas: elekter, soojus, vesi ja kanalisatsioon, korrashoid ja töäjõukulu, millest suurim oli kõigi hooldekodudes töäjõukulu. Selgusetuks jäi näiteks eaka päeva toiduraha, mida oli keeruline arvutada, sest kahel hooldekodul valmistatakse toit kohapeal ning Pärsama Hooldekodu ostab toitlustusteenust Pärsama Lasteaiast. Autor soovitas kuupõhise kohatasu muuta ööpäeva voodikoha tasuks. Samuti on töö andmete nõrkuseks teadmatuse, millist kuluarvestussüsteemi hooldekodudes rakendatakse. Autor tegi ettepaneku kasutada osaliselt või täielikult tegevuspõhist kuluarvestust, mis on paindlik ning annab täpsema ülevaate kuludest. Autor kirjutas kolmandas peatükis lühidalt lahti viis probleemsemat teemat, mida parendada hooldekodude kulujuhtimisel.

Uurimistöö probleem sai kinnitust, kus tuli välja, et Eesti keskmine vanaduspension ei ole piisav, katmaks hooldekodu kuupõhist kohatasu. Eakal puudub enamjaolt autonoomsus, et korraldada enda kulusid seoses üldhooldusteenusele minekuga st ta vajab lähedaste või kohaliku omavalitsuse majanduslikku tuge siirdumisel hooldekodusse. Materiaalne lisaabi eakale küündib kohati kuni 30% Saaremaa vallas.

Autor teeb ettepaneku kaaluda hooldekodudel pakkuda välja teenused, kus on eakal võimalus valida endale kas majutusteenus või majutus koos üldhooldusteenusega. Sarnaselt tegutsedes oleks mõttekas fikseerida vastava tegevuse juurde need kulud, mis on üheselt seostatavad antud kuludega. Püsivkulud tuleks jaotada proportsionaalselt muutuvkuludega. Nii saaks kõige tõepärasema ülevaate tegevuste maksumusest. Kululiigid tekke järgi nagu näiteks töäjõukulu on nagunii identifitseeritavad.

Seega tegevuspõhine kuluarvestus annakski vastuse küsimusele, et kui palju maksab majutamine ja kui palju majutamine koos hooldamisega hooldekodus. Vastavalt sellele teeb autor ettepaneku muuta ka hinnakirja vastavaks nendele kahele tegevusele.

Rahvastiku vananemisega ei kao vajadus hooldekodudes pakutava teenuse järele. Saaremaa vallas, laiemalt Eesti sotsiaalpoliitikas, peab suutma ette näha tulevikusuundi eakate hoolduses ning arukalt rahalisi investeeringuid selles vallas suunama.

Võõrkeelne lühikokkuvõte

Majority of the Estonia's population consists of elderly people. It is common in our western civilization. Therefore is growing demand for elderly maintenance service.

Elderly people care system is a resource intensive unit in social field. On that score care home keeper needs accurate overview about expenses such fixed costs and variable costs. Correct and appropriate overview about costs are achievable due to different cost accounting systems.

Theoretical base of this work contains overview about different cost accounting systems. Author pays attention mostly to activity-based costing (ABC). ABC requires in its essence a hierarchy of distinct activities which affects total price of the product or service. Precise cost accounting helps to design a fair price for elderly who lives in nursing home.

Author compares average pension to nursing home fees. Estonia's average pension covers approximately 70% of the nursing home fees in Saaremaa.

Author gives practical advice for care home keepers to manage cost and to increase trust for every stakeholder.

Viidatud allikad

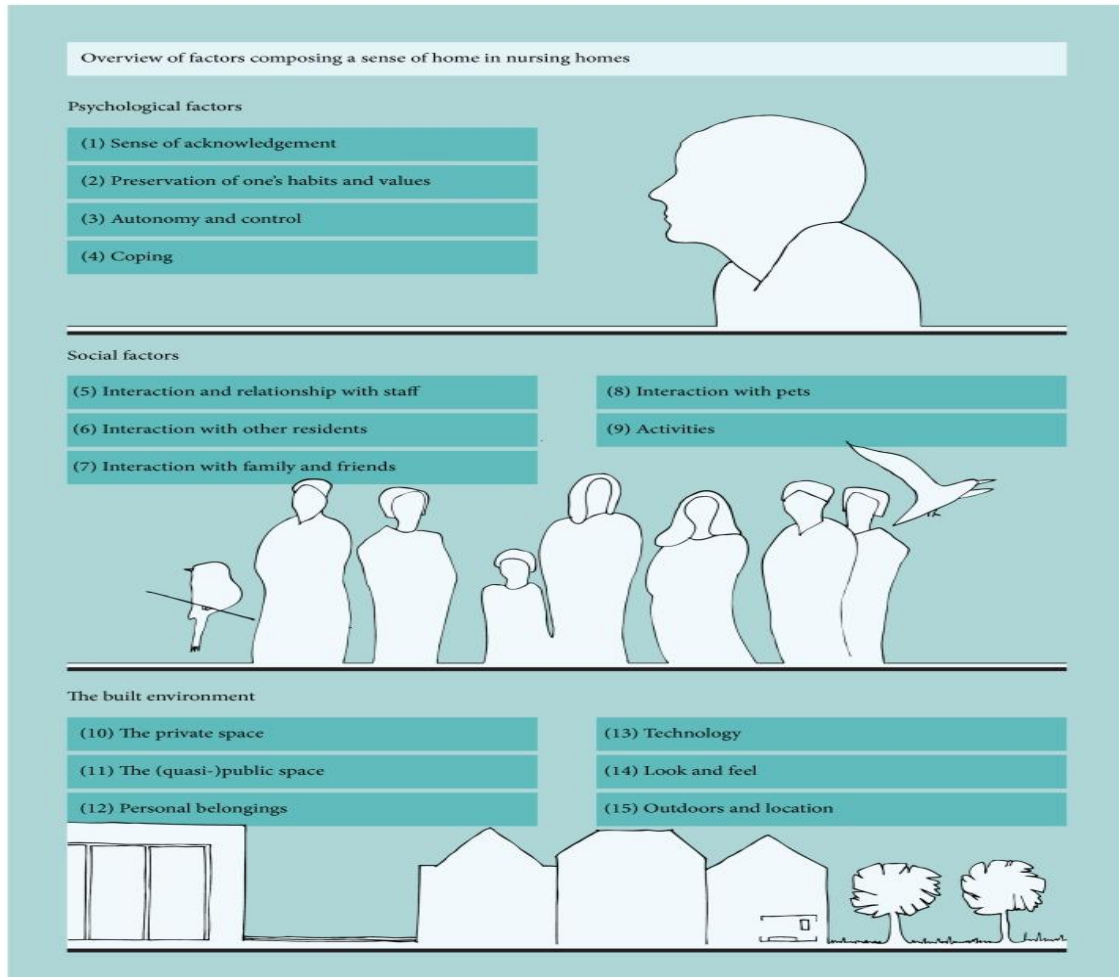
- CIMA. (2005). Management Accounting, Official Terminology. 2005 edition. London: CIMA
- Cooper, R. & Kaplan, R. S. (1991). Profit Priorities from Activity-Based Costing. *Harvard Business Review*, 5-6. Külastatud aadressil https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/44182487/Profit_priorities_from_activity-based_costing-with-cover-page.pdf?Expires=1621621983&Signature=Co~6W4QhxX9XEWzltJH8WCrzscy4YWKNy4r3oJy10-uQRhXiuoAmiVPWGU03CNPAXa2xUT8vL4DfIKBfVET9vArGeolHQC21ghcJapoUm5HvSd7z-jRGD~ASrIwHgm-Z-CdS~~a~LJ5AoBVWNyviOWAim5xPRbKXDppZPrv7xKDMnYl6XZ7jV8tlEIQE~bd4r020bH6mQ4wxUSUscqKM1iberrFwJvBmFbqpspNxaH2MJVlfZp1IAjhnqtJ3pRWA5Av8kYbkGgeLltUIZn6Zre87K8ZdODlu21phltlrjFYHEWRhjxmXbotErp9ub814CWukUjn86~F~eZJkqBNs~A__&Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA
- Digitaalarhiiv Digar (2021). *17 Kuluarvestus ja kulujuhtimine*. Külastatud aadressil [file:///C:/Users/kasutaja/Downloads/17_Kuluarvestus%20ja%20kulujuhtimine%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/kasutaja/Downloads/17_Kuluarvestus%20ja%20kulujuhtimine%20(1).pdf)
- Dombestein, H., Norheim, A., & Lunde Husebø, A. M. (2019, July 17). Understanding informal caregivers' motivation from the perspective of self-determination theory: an integrative review. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 34-2.
- Eesti statistika (s.a.). *Keskmine vanaduspension*. Külastatud aadressil <https://www.stat.ee/et/uudised/2020/05/13/rahvastiku-vananemine-ei-lase-rahvaarvu-kasvust-roomu-tunda>
- Eesti Statistika Beetaversioon (s.a.). *Keskmine pension ja vanaduspension kuus*. Külastatud aadressil <http://andmebaas.stat.ee/Index.aspx?lang=et&DataSetCode=SK153>
- Haldma, T., Karu, S. (1999). *Kuluarvestuse süsteemi loomine ettevõttes*. Tartu: Rafiko& AT
- Hansen, D. R., Mouwen, M. M. (2003). *Cost management: accounting and Control*. Publisher: Thomson Learning
- Harari, Y.N. (2019). *21 õppetundi 21. sajandiks*. Tallinn: Postimees Kirjastus.
- Infoportaal Teatmik (s.a.). *Sihtasutus Hooldekodu Saaremaa Valss*. Külastatud aadressil <https://www.teatmik.ee/et/personlegal/90012998-Sihtasutus-Hooldekodu-Saaremaa-Valss>
- Kallas, K. (2002). *Finantsarvestuse alused*. Tallinn: K. Kallas.
- Karu, S. (2008). *Kulude juhtimine ja arvestus tulemuslikkusele suunatud organisatsioonis. I osa*. Tartu: Rafiko Kirjastus OÜ.

- Kihelkonna Hooldekodu (s.a.). Külastatud leheküljel <https://www.saaremaavald.ee/kihelkonna-hooldekodu>
- Kirsch, S. (2015). *Ettevõtte kuluarvestussüsteemi täiustamise võimalustest Flexa Eesti AS näitel*. Publitseerimata magistritöö. Eesti Maauülikool.
- Mitenbergs, U., Taube, M., Misins, J., Mikitis, E., Martinsons, A., Rurane, A., & Quentin, W. (2012). Latvia. Health system review. *Health systems in transition*, 14-8.
- Pärsama Hooldekodu (s.a.). Külastatud leheküljel https://www.eesti.ee/est/kontaktid/hoolekanne_1/hooldekodud/parsama_hooldekodu
- Rezgale-Straidoma, E., & Rasnača, L. (2015). Risks While Deinstitutionalizing Long-Term Elderly Care: The Case of Latvia. *Vilnius University Press*, 38-2.
- Riigi Teataja (s.a.). *Kihelkonna Valla Hooldekodu kohamaksu kinnitamine*. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/401122016016>
- Rijnaard, M. D., van Hoof, J., Janssen, B. M., Verbeek, H., Pocornie, W., Eijkelenboom, A., Beerens, H. C., Molony, S. L., & Wouters, E. J. M. (2016, May 23). The Factors Influencing the Sense of Home in Nursing Homes: A Systematic Review from the Perspective of Residents. *Journal of Aging Research*, 5. Külastatud aadressil <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4893593/>
- SA Hooldekodu Saaremaa Valss (s.a.). Külastatud leheküljel <https://saaremaavalss.ee/>
- Skinner, M. S., Sogstad, M.K.R., & Tingvold, L. (2018). Voluntary work in the Norwegian long-term care sector: complementing or substituting formal services?. *European Journal of Social Work*, 22-6.
- Sotsiaalhoolekande seadus (2015). *Riigi Teataja I, 2021, 3, 14*. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/130122015005?leiaKehtiv>
- Sotsiaalministeerium (s.a.). *Üldhooldusteenust pakuvad hoolekandeadutused*. Külastatud aadressil <https://www.sm.ee/et/uldhooldusteenust-pakuvad-hoolekandeadutused>
- Tartu: Rafiko.
- Tervise Arengu Instituut (s.a.). *Teabepäev 2020*. Külastatud leheküljel https://intra.tai.ee/images/Kai_Maasoo_tervishoiutootajate_palk2020_20201023.pdf
- Turner, N., Schneider, J., Pollock, K., Travers, C., Perry-Young, L., & Wilkinson, S. (2018). „Going the extra mile“ for older people with dementia: Exploring the voluntary labour of homecare workers. *Sage Journals*, 12. Külastatud aadressil <https://e-space.mmu.ac.uk/622087/1/GtEM%20paper%20REVISED.docx%20%281%29.pdf>
- Vabatahtlike Värav. (s.a.). *Vabatahtlikule*. Külastatud aadressil <https://vabatahtlikud.ee/vabatahtlik-tegevus/>

Van Raaij, W. F. & Pruyn, A. T. H. (1999). Customer control and evaluation of service validity and reliability. *Psychology and Marketing*, 1-4. Külastatud aadressil [https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/\(SICI\)1520-6793\(199812\)15:8%3C811::AID-MAR6%3E3.0.CO;2-8](https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/(SICI)1520-6793(199812)15:8%3C811::AID-MAR6%3E3.0.CO;2-8)

Õiguskantsler (s.a.). *Hooldajate ettevalmistusnõuded 2019*. Külastatud leheküljel https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/Hooldajate%20ettevalmistusnC3%B5uded.pdf

4 Lisa 1 Eaka toimetuleku kirjeldamine mitme aspekti kaudu

5 Lisa 2 Lihtlitsents

rektori 07.04.2020 käskkirjale nr 1-8/17

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks¹

Mina Anneli Kauber (*autori nimi*)

1. Annan Tallinna Tehnikaülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose
EAKALE VASTUVÕETAVAST KOHATASUST HOOLDEKODUDES SAAREMAA VALLA TINGIMUSTES
(*lõputöö pealkiri*)

mille juhendaja on Paavo Kuuseok,
(*juhendaja nimi*)

- 1.1 reprodutseerimiseks lõputöö säilitamise ja elektroonse avaldamise eesmärgil, sh Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu digikogusse lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2 üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tallinna Tehnikaülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu digikogu kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. Olen teadlik, et käesoleva lihtlitsentsi punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
 - 3.
 4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest ning muudest õigusaktidest tulenevaid õigusi.
-

_____24.05.2021_____ (kuupäev)

¹ Lihtlitsents ei kehti juurdepääsupiirangu kehtivuse ajal vastavalt üliõpilase taotlusele lõputööle juurdepääsupiirangu kehtestamiseks, mis on allkirjastatud teaduskonna dekaani poolt, välja arvatud ülikooli õigus lõputööd reprodutseerida üksnes säilitamise eesmärgil. Kui lõputöö on loonud kaks või enam isikut oma ühise loomingulise tegevusega ning lõputöö kaas- või ühisautor(id) ei ole andnud lõputööd kaitsvale üliõpilasele kindlaksmääratud tähtajaks nõusolekut lõputöö reprodutseerimiseks ja avalikustamiseks vastavalt lihtlitsentsi punktidele 1.1. ja 1.2, siis lihtlitsents nimetatud tähtaja jooksul ei kehti.